

เทศน์เช้า วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสฺนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมะเนาะ อดสำห้มาวัดมาวา พุดถึงว่าศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี
นะ ทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี หลวงตาท่านบอกว่าเราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบ
พระพุทธศาสนา ได้นับถือพระพุทธศาสนานี้เป็นคนมีบุญ คนต้องมีบุญมีอำนาจวาสนาถึงได้นับ
ถือพระพุทธศาสนา

ศาสนาทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี แต่ศาสนาพุทธ องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
เป็นผู้ที่ปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ มีองค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์เดียวที่
ปฏิญาณตนว่าเป็นพระอรหันต์ ลัทธิศาสนาอื่นไม่ได้บอก บอกให้เชื่อตัวๆ บอกต้องเชื่อเราๆ ให้
เชื่อพระเจ้า ต้องเชื่อเราๆ เราเป็นคนพิพากษา เราเป็นคนชี้หน้า แต่องค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าบอกไม่ให้เชื่อเรา กาลามสูตร ไม่ให้เชื่อแม้แต่อาจารย์ของตน ให้พิจารณาๆ ใจ

เวลาฟังธรรมๆ นะ กาลามสูตร ไม่ให้เชื่อว่าเป็นอาจารย์ของเรา ไม่ให้เชื่อว่สิ่งนี้เราฟัง
แล้วมันเข้ากันได้ ไม่ให้เชื่อๆ แต่ให้มีศรัทธา มีศรัทธาแล้วประพฤติปฏิบัติ พอปฏิบัติขึ้นมาเป็น
ความจริงๆ ขึ้นมา มันยิ่งกว่าเชื่อ มันยิ่งกว่าเชื่อเพราะอะไร เพราะเวลาหลวงตาท่านบรรลุมรรค
ท่านกราบแล้วกราบเล่า กราบถึงใครนั่นนะ ท่านกราบถึงองค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ท่าน
ระลึกถึงบุญคุณขององค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้านะ

ผู้ที่ประพฤติปฏิบัติแล้วทรงคุณธรรมในหัวใจ กราบองค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า
ด้วยหัวใจนะ ด้วยความระลึกถึง ความระลึกถึงบุญคุณๆ ถ้าไม่มีองค์กรสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้าเป็นคนตรัสรู้ธรรมขึ้นมา ใครมันจะทำขึ้นมาได้ไง มีบุญมีคุณมหาศาลนะ เวลาไม่ให้เชื่อๆ
ไม่ให้เชื่อเพราะอะไร เพราะเราเป็นเหยื่อใจ เราเป็นเหยื่อนะ เราไปเชื่อ ถ้าอาจารย์มันไม่มีปัญญา
เห็นไหม

ทุกศาสนาสอนให้เป็นคนดี แต่เราเกิดเป็นมนุษย์ เกิดมาพบพระพุทธศาสนา เป็นคนที่มี
อำนาจวาสนาถึงได้นับถือศาสนาพุทธ นับถือศาสนาพุทธ คุณดี เวลาเราไปวัดไปวา ไปวัดไปวาก็

เพื่อบุญกุศลของเรา เวลาบุญกุศลของเรา เวลาทำบุญกุศลทุกคนก็อยากได้บุญมากๆ บุญมากๆ ไร แต่ธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่าให้ธรรมเป็นทานชนะซึ่งการให้ทั้งปวง ให้ธรรมเป็นทานคือให้สติปัญญา ให้สติปัญญาให้รู้จักสั่งสอนเขา

หลวงตาท่านพูดประจำ เวลาท่านเทศน์ว่าการ กิเลสมันอยู่ในใจของตน เวลาเทศน์ว่าการก็ใจเข้าไปในใจคำนั้นนะ ใจเข้าไปใจคำนะ แต่เวลาพูดแล้วโดยมารยาทสังคมไป พูดยังไม่ได้ ถ้าพูดแล้วต้องขออนุญาตกิเลสก่อนแล้วค่อยๆ เทศน์นะ คือขอก่อนไป กว่าจะไปแทงใจเขา กว่าจะไปทำให้เขาเจ็บช้ำน้ำใจ แต่เวลาเขาทุกข์เขายากจะไม่ได้คิดเลย

เวลาคนเจ็บไข้ได้ป่วยไปโรงพยาบาล ถ้ามันเจ็บไข้ได้ป่วยมาก หมอเขาผ่าตัด เจ็บทั้งนั้นนะ เวลาไปหาหมอ หมอทำเจ็บๆ ก็ยอม เวลาอยู่ด้วยกัน ใครทำกระเทือนใจไม่ได้ เวลาไปหาหมอ หมอต้องวางยาสลบนะ เพราะอะไร เพราะมันทนไม่ไหว เวลาผ่านไปขึ้นมามันทนไม่ได้ หรอก ต้องวางยามันเลย วางยาแล้วค่อยๆ แก้ไขมัน

นี่ก็เหมือนกัน ครูบาอาจารย์ท่านบอกเลย ไม่ขออนุญาตกิเลส ใส่เลย ใส่กิเลส เพราะอะไร ท่านบอกว่าท่านไม่ได้กล่าวร้าย ไม่ได้ว่าใครทั้งสิ้น เมตตานะ เมตตาอยากหรือสัตว์ชั้นสัตว์อยากให้เขาเปิดหูเปิดตาของเขา ถ้าเปิดหูเปิดตาของเขา นี่ไง กิเลสมันอยู่ที่นั่น

ท่านบอกเลย กิเลสเป็นสิ่งที่น่ากลัวที่สุด คนเราคณดีแสนดี เป็นคนดีแท้ๆ เลย เวลาเขาหลงผิดไป เขาทำลายชีวิตเขาเลย คนดีๆ แท้ๆ นะ เวลาหลงผิดไป ดูกิเลสสิ เวลามันปลิ้นปล้อน มันมาหลอกลวงคนคนนั้น คนดีๆ นี้ แต่เวลากิเลสมันหลอกลวง กิเลสมันปลิ้นปล้อน ทำไมมันเสียไปได้ล่ะ นี่ไง กิเลสมันร้ายนักๆ อย่างนี้

ที่นี้กิเลสมันร้ายนักก็ขึ้นมา ท่านบอกว่าเวลาท่านเทศน์ว่าการ ท่านฟาดหัวกิเลส ฟาดหัวกิเลสที่มันอยู่ในใจของคน ไม่ได้ว่าคน ว่ากิเลสของคน กิเลสมันอยู่ในนั้นไง ฉะนั้น ไม่ต้องขออนุญาตใคร นี่ธรรม

โยมมาวัดมาวามาเพื่อบุญกุศล มาเพื่อบุญกุศลนะ เราเสียสละทานของเรา การเสียสละทานอย่างนี้มันปัจจัย ๔ ถ้าพูดถึงเป็นวิทยาศาสตร์ นี่ให้ชีวิตเลยละ ให้ชีวิตเพราะอะไร เพราะอดอาหารมันถึงตายได้ คนไม่มีปัจจัย ๔ เครื่องอาศัย คนนั้นต้องตายได้ ชีวิตอยู่ไม่ได้หรอก เราให้ปัจจัย ๔ ก็เท่ากับให้ชีวิต เราหล่อเลี้ยงชีวิต เลี้ยงชีวิตไว้ทำไม เลี้ยงชีวิตไว้เพื่อประพฤติปฏิบัติไป

เวลาพระขึ้นมา สิ่งที่เขาให้มาแล้วเขามีบุญคุณไหม เราควรเอาอกเอาใจเขาไหม? ไม่ เวลาพระมา คุณดี เวลาอยู่กับครูบาอาจารย์นะ เวลาที่มีของมา ท่านจะคิดถึงปฏิภาณ คิดถึงปัญญาของพระ พระรับอย่างไร พระตัดอย่างไร พระดูแลอย่างไร ถ้าดูแลอย่างไรแล้ว เพราะอะไร เพราะพระฉันเสร็จแล้วต้องไปนั่งสมาธิ ไปเดินจงกรม ไปภาวนา

เวลาปัจจัยเครื่องอาศัยเพื่อดำรงชีวิต แต่เวลาเราไปภาวนา พระทำภักติกิจเสร็จแล้ว ภักติกิจ การฉันคืองานอันหนึ่ง การฉันก็เหมือนการทำงานอย่างหนึ่ง การทำงาน ทำงานเสร็จแล้วเข้าสู่ โคนไม้ เข้าสู่เรือนว่าง ผู้ที่ทำมานสมาบัติได้เข้าสู่มานสมาบัติ ผู้ที่ใช้ทำปัญญาได้เข้าสู่ปัญญา นั้นงานต่อไปของพระ งานต่อไปของพระคือการค้นคว้าหาสัจธรรม การประพฤติปฏิบัติขึ้นมา ในการประพฤติปฏิบัติ นั้นนะเป็นงานอันแท้จริงของพระ

ถ้างานแท้จริงของพระ เวลาเขาไปทำสิ่งนั้นแล้วถ้าเขาขาดสติ เวลานั้นภาวนานะ สัปหงก โง่งวง เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนาก็เอาหัวจะชนภูเขา แล้วก็ย้อนกลับมาทบทวน เป็นเพราะอะไร เป็นเพราะอะไร ตั้งแต่ตื่นนอนทำอะไร ตื่นนอนขึ้นมาคิดอะไร ออกบิณฑบาตไป ไปเห็นภาพสิ่งใดที่มันฝังใจบ้าง เวลาตัดอาหารใส่บาตร ตักอะไรมาใส่บาตร มีแต่ไขมัน มีแต่ของเหลือเพื่อ เวลาฉันไปแล้ว พลังงาน ธาตุ ๔ ชั้น ๕ ธาตุทับชั้น ชั้นทับจิต มันทับหัวใจ ใจ กิเลสเสร็จ กิเลสนอนอุ่น ไขมันทับหัวใจ

ฉะนั้น ครูบาอาจารย์เราที่ท่านประพฤติปฏิบัติท่านถึงตลาดของท่าน อดนอนผ่อนอาหาร การผ่อนอาหารนะ เวลาตัดอาหารใส่บาตรแล้วเรา ปฏิสังขา โยฯ ภิกขุไม่ได้ ปฏิสังขา โยฯ ไม่ได้ พิจารณาก่อนฉัน เป็นอาบัติทุกกฏ พระพุทธเจ้าบัญญัติขนาดนั้นนะ

สิ่งที่โยมให้มา โยมมาถวายเป็นบุญไหม? เป็น แต่ผู้ที่รับๆ นักรบๆ รับแล้วมีสติปัญญา มากน้อยแค่ไหน ถ้ามีสติมากน้อยแค่ไหน ตักใส่บาตร ของที่ตักใส่บาตร อยากไหม? อยาก นั่นกิเลสมันออกแล้ว เวลากิเลสมันอยากขึ้นมามันสมควรไหม เราจะเอาความพอใจของลิ้น หรือเราจะเอาพอใจของหัวใจ หรือจะเอาพอใจของการคิด สมาธิ ปัญญา เราจะเอาพอใจกับอะไร สติปัญญามันจะไถ่มาอย่างนี้ถ้าคนมีสติปัญญา

ฉะนั้น สิ่งที่ว่าทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี แต่พระพุทธศาสนาสอนถึงที่สุดแห่งทุกข์ ถ้าถึงที่สุดแห่งทุกข์ มันระหว่าง ระหว่างที่ผู้ให้ ผู้รับ ปฏิภาณ ผู้ให้ให้ด้วยความสะอาดบริสุทธิ์

สิ่งที่เขาได้มาเขาได้มาด้วยความสุจริต ผู้รับรับด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ สิ่งนั้นใช้ นี้ปฏิบัติหาก ถ้าบุญอย่างนี้มันจะเป็นบุญกุศลมหาศาล

คำว่า “บุญกุศลมหาศาล” บุญกุศลมหาศาล มีคนพูดบ่อย ถ้าบุญกุศลมหาศาล ชาวพุทธทำบุญมหาศาลเลย เศรษฐีโลกต้องเป็นชาวพุทธสิ เศรษฐีโลกเป็นชนชาติอื่นหมดเลย ถือลัทธิศาสนาอื่นหมดเลย

มันเป็นกาลเป็นเวลา ต่อไปเศรษฐกิจโลก เศรษฐีใหม่ๆ ในเมืองจีนเยอะแยะเลย เศรษฐีใหม่ทางเอเชียเพิ่มมากขึ้นๆ ลมการเมือง อำนาจวาสนา การตลาด ชุมชน มันจะตีกลับใจ ถึงเวลา ถ้าถึงเวลาขึ้นมาแล้ว ถึงเวลามันจะเป็นไปอย่างนั้น

นี่พูดถึงว่าเวลาคนทำบุญกุศลแล้วมันต้องได้บุญกุศลมาก ชาวพุทธทำบุญกันมหาศาล ชาวพุทธทำบุญมหาศาล ชาวพุทธต้องเป็นคนรวย เศรษฐีโลกต้องเป็นชาวพุทธ แต่นี่เศรษฐกิจโลกเป็นชาวพุทธน้อยมาก แต่เริ่มมากขึ้นเรื่อยๆ นี่พูดถึงว่าการมองของทางวิทยาศาสตร์ การมองทางโลกใจ

เพราะการมองทางโลก เวลาครูบาอาจารย์เทศน์ว่าการทำบุญถึงความจริงใจ พอความจริงขึ้นไปเราก้ใช้มุมมองของเรา เราก้ใช้ความคิดของเรา ถ้าใช้ความคิดของเรา นี่มันเหมือนกับโลกใจ โลกนี่คืออะไร โลกนี่คือหมู่สัตว์ โลก โลกทัศน์ เรายืนอยู่บนโลก แต่เวลาปฏิสนธิจิต โลกเกิด ๑ ชีวิต เกิดจิตปฏิสนธิ จิตเกิด พอเกิดขึ้นมาเป็นเรา เป็นเรา เห็นไหม โลกทัศน์ ความรู้สึกนึกคิดมันมี ความรู้สึกนึกคิด สัญญาอารมณ์มี นี่โลก

โลกคือหมู่สัตว์ โลกคือโลกของเรา ภาวสวะ ภพ มีภพมีชาติ ที่ไหนมีการเกิด ที่นั่นมีภพ มีภพขึ้นมา พระพุทธศาสนาสอนลงตรงนี้ไง ถ้าสอนลงตรงนี้ เพราะด้วยอำนาจวาสนา ด้วยบุญกุศลของเรา เราถึงได้เกิดเป็นมนุษย์ พอเกิดเป็นมนุษย์มีกฎหมายคุ้มครองใช้ไหม พอกฎหมายคุ้มครอง เราจะเลือกนับถือศาสนาใดก็ได้ เราจะเลือกนับถือศาสนาใดก็ได้ ความเชื่อ รัฐธรรมนูญรองรับอยู่แล้ว สิทธิเสรีภาพจะนับถือศาสนาใดก็ได้ จะมีความเชื่ออย่างไรก็ได้

แต่ถ้าเรามีอำนาจวาสนา เรานับถือศาสนาพุทธ ผู้นับถือศาสนาพุทธมีพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์แก้วสารพัดนึกใจ ถ้าแก้วสารพัดนึกใจของเรา นึกเรื่องอะไร นึกเรื่องของท่านก็ได้

เรื่องของทาน นึกเรื่องของศีลก็ได้ของศีล ถ้านึกมีปัญญาก็นึกเอาใจ นึกไปสิ นึกไป แต่เวลานึกแล้วมันต้องมีการประพุดิปฏิบัติใจ

เวลาปฏิบัติ เราถึงพยายามชวนขวยกันไป ไปวัดป่า ไปวัดครูบาอาจารย์ของเรา เพราะครูบาอาจารย์ของท่านประพุดิปฏิบัติขึ้นมาในใจของท่าน คนที่ประพุดิปฏิบัติมา เหมือนกับเราชีวิตทั้งชีวิตได้สมบุกสมบันมา ความสมบุกสมบันอันนั้นนะ คุณติ คนทำมาหากินกว่าจะประสบความสำเร็จแต่ละชีวิตๆ จิตหนึ่งๆ เวียนว่ายตายเกิดในวัฏฏะ ล้มลุกคลุกคลานกันมา เกิดมาแล้วถ้ามีสติมีปัญญา ถ้ามันละเอียดอ่อนขึ้นมา ทุกศาสนาสอนให้คนเป็นคนดี แต่คนดีก็ไปเชื่อคนอื่นพยากรณ์ เชื่อพระเจ้าตัดสิน เชื่อให้คนตัดสินนะ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเชื่อมรรคผล มรรคเกิดจากการกระทำของเรา เกิดจากเรามีสติมีปัญญาของเรา หายใจเข้านึกพุท หายใจออกนึกโรนี่เป็นงานอันใหญ่หลวง พระทำภารกิจเสร็จแล้วเข้าสู่โคนไม้ เข้าสู่โคนไม้ เข้าไปค้นคว้าหาใจของตน

เราทำงาน เราต้องเข้าออฟฟิศนะ เราทำงาน เราต้องมีโต๊ะทำงานนะ ถ้ามีโต๊ะทำงานมันก็ต้องมีเป็นกคอยู่นั้นนะ แต่หัวใจของเรา เวลาพระจะทำงาน ทำงานที่ไหน พระเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนานี้ขอร้อง ขอร้องให้ญาติโยมเขาทำให้ เพราะพระองค์เองขุดดินเองก็ไม่ได้ พรากของเจียวก็ไม่ได้

หลวงปู่มั่นไปมูเซอๆ ไปถึงพวกเขาเข้าใจผิดว่าเป็นเสือเย็นๆ จะมาจับผิดเขานะ ท่านกำหนดรู้วาระจิตของเขา ท่านบอกกับพระที่ไปด้วย “เราไปไหนไม่ได้แล้วละ เราต้องอยู่ที่ก่อน ต้องพยายามปรับความคิดเขาให้ได้ ถ้าปรับความคิดเขาได้แล้ว เขาคลายทิฐิมานะนี้แล้วเราถึงจะไป”

ไม่อย่างนั้นพวกนี้ตกรอกเวจีหมด เพราะหลวงปู่มั่นท่านเป็นพระอรหันต์ แล้วเพ่งโทษ พระอริยบุคคล เพ่งโทษพระอริยเจ้า มันเป็นบาปเป็นกรรมทั้งนั้นนะ ท่านสังเวช ท่านสงสารเขา ท่านสงสารว่าหมู่บ้านทั้งหมู่บ้านเขาจะไปเกิดที่ไหน ท่านจำเป็นต้องอยู่ที่นั่น

พออยู่ที่นั่น ท่านอยู่โคนไม้ ฝนตกแดดออกท่านก็อยู่ที่นั่น แล้วเขาก็ส่งคนมาดู ไปดูเสือเย็น ๒ ตัวนั้น แล้วพอดูเสือเย็น “เอ๊ะ! เขาไม่เห็นทำอะไร เห็นเดินไปเดินมา เดินมาเดินไปอยู่อย่างนั้นนะ เขาไม่ได้ทำอะไรหรอก สงสัยต้องมีปัญหาเข้าไปถามท่าน”

พอไปถามท่าน ท่านก็เริ่มเทศน์ให้ฟัง ปรับความเข้าใจของเขา พอเขาเข้าใจของเขาได้ดีแล้ว อู๋! เขาอุปัฏฐากอุปัถม์ภันนะ เขามาทำทางจงกรมให้ แล้วเขาพูด นี่หลวงปู่มันเล่าให้หลวงตาฟัง หลวงตาก็มาเล่าให้ลูกศิษย์ลูกหาฟังไง “อู๋! อยู่ได้อย่างไร เดินไปมีแต่รากไม้ มันมีแต่ที่ลุ่มๆ คอนๆ ทนอยู่ได้อย่างไร ทนอยู่ได้อย่างไร”

ก็ต้องทนอยู่สิ เพราะพระมันขุดไม่ได้ มันตัดไม่ได้ มันทำไม่ได้ เวลาหุดตาเขาสว่างแล้ว เขามาทำให้ เขามาปรับพื้นที่ให้ เขาทำทางจงกรมให้

เขายกอยู่ได้อย่างไร อยู่ได้อย่างไร พระ ๒ องค์นี้อยู่ได้อย่างไร

ก็อยู่ได้ด้วยศีลด้วยธรรมไง อยู่ได้ด้วยหัวใจที่มั่นคงของท่านไง เพราะท่านจะเป็นแบบอย่างไง พอถึงที่สุดแล้วพอเขายอมรับ เขาศรัทธาขึ้นมา ท่านบอกว่าท่านต้องจากที่นั่นไปแล้วละ จากที่นั่นไปเพื่ออะไร เพื่อสังคมโลก เพื่อประชาชนที่จิตใจยังเรรวนอยู่ให้มั่นคงไง ต้องจากที่นั่นไป

เขาร้องห่มร้องไห้ เขาคร่ำครวญ “ตุไปไหน ตุไปไหน ตุอยู่นี่ ถ้าตุตาย ชาวบ้านจะเผาให้ ตุต้องการอะไร ตุต้องการอะไร ชาวบ้านหาให้ได้ทั้งนั้น ตุไปไหน ตุอย่าไป” คร่ำครวญนะ ท่านก็ต้องไป

เวลาท่านเก็บบริวารไป เดินออกไป อ้าว! พุดจาดกลกกันจนพอใจแล้ว พอจะไปขึ้นมาก็อนุญาต อ้าว! ไป พอไปครึ่งทาง ทำใจไม่ได้ ไปดิ่งกลับมาอีก ดิ่งกลับมาอีก ๓ รอบ ๔ รอบ นี่ดูใจคน

นี่ไง เวลาพระเราเดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนา สิ่งนั้นต้องขอร้องเขา ขอร้องให้โยมเขาทำ ให้ โยมเขาทำให้เพราะอะไร เพราะพระทำเองไม่ได้ สิ่งทีพระทำเองไม่ได้ก็พระทำเองไม่ได้ พระทำเองไม่ได้เพราะพระทำเองมันเป็นอาบัติ มันเป็นอาบัติขึ้นมา สิ่งเริ่มต้นเป็นอาบัติแล้วก็พยายามทำ จะมานั่งสมาธิภาวนา จะให้มันเป็นสมาธิ เป็นปัญญาขึ้นมา ก็ต้องขอร้องเขา ถ้าเขาไม่มีก็ต้องจำเป็นอยู่อย่างนั้น ต้องจำเป็นต้องใช้ชีวิตอย่างนั้น ต้องจำเป็นทำอย่างนั้น ถ้าทำอย่างนั้นขึ้นมาก็ทำเพื่อหัวใจอันนั้นไง สิ่งที่ทำไม่ได้ก็ขอร้องเขา

ฉะนั้น เดินจงกรม นั่งสมาธิภาวนามันเป็นกิริยาเท่านั้น เวลาปฏิบัติขึ้นมา เขาปฏิบัติเอาหัวใจๆ ใจ ถ้าเอาหัวใจ หัวใจดวงนั้นถ้ามันฉลาดขึ้นมา การดำรงชีวิตมันแสดงออกหมดละ มัน

แสดงออกเพราะอะไร มันแสดงออกเพราะรักษาหัวใจดวงนั้น หัวใจดวงนั้นกว่าจะสงบ กว่า จะเป็นสมาธิได้ กว่ามันจะเกิดปัญญาได้ คีล สมาธิ ปัญญาเป็นหนทางแห่งมรรค มรรคที่มันสร้าง สมขึ้นมา

เวลาปัญญามันหมุน นี่ปัญญาญาณ ญาณที่เกิดจากการภาวนา เวลามันเกิดขึ้นมา มันเกิดขึ้นมาเราเอาชีวิตแลกมาทั้งนั้นนะ อคนอนผ่อนอาหาร มันบิดจะเป็นจะตายนะ มันแลกมาด้วยความเพียร ด้วยความวิริยะ ความอดสาหะ มันแลกมาขนาดนั้น แล้วเราจะมาพลั้งเพลออยู่กับแค่ ลิ่นนะ ของอะไรคิของอะไรเด่นอยู่แค่ลิ่นนะ ลิ่นมันจะมีคุณภาพดีไปกว่าธรรมได้อย่างไร ลิ่นมันไม่มีคุณภาพไปกว่าธรรมหรือ สักคมก็เหมือนกัน โลกธรรม ๘ ไม่มีสิ่งใดมีคุณค่าไปกว่าธรรม หรือแล้วธรรมนี้มันเกิดจากไหนล่ะ ธรรมนี้มันเกิดจากไหน เกิดมาจากเกิดความเป็นมนุษย์ไ้

หลวงตาท่านสอนว่า สิ่งที่จะสัมผัสธรรมได้คือความรู้สึกของคน สิ่งสัมผัสธรรมได้จริงๆ คือหัวใจของสัตว์โลก สิ่งที่เป็นกระดาดพิมพ์เป็นหนังสือไว้นั้นเป็นกระดาดเปื้อนหมึก มันไม่มีชีวิตจิตใจ มันรู้อะไรกับเราไม่ได้หรือ แต่พวกเราเป็นคนทำ มนุษย์เป็นคนทำ แล้วสิ่งที เวลาสัมผัสคุณงามความดี สัมผัสสติ สัมผัสสมาธิ สัมผัสปัญญา มันเป็นจิตสัมผัส จิตเกิดที่จิต ภาวสวะ ภพ โลกทัศน์

เวลาปัญญาทางโลกๆ โลกียปัญญา ปัญญาทางโลกใจ ที่มีปัญญามากๆ โลกียปัญญา ปัญญาเกิดจากโลก เกิดจากโลกทัศน์ เกิดจากภพ ภพคืออวิชา เกิดจากความไม่รู้ ไม่รู้ตัวตนของตัวเอง ไม่รู้เรื่องคุณภาพของตัวเอง ไม่รู้ถึงสัจจะของตัวเอง แต่รู้เรื่องวิทยาศาสตร์ รู้เรื่องทฤษฎี รู้ไปหมดเลย นี่โลกียปัญญา

ภาวนามยปัญญา ปัญญาที่จิตสงบแล้ว เวลามันรื้อค้นขึ้นมา ปัญญาที่มันรื้อค้นในใจของตน ปัญญาที่มันถอดถอนกิเลสตัดทอนความทะยานอยาก อาสวัภยญาณขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ารื้อถอนภพชาติ รื้อถอนทำลาย พอทำลายไปแล้วจบสิ้นกระบวนการ ไม่มีสิ่งใดเหลือในธรรมอันนั้น นี่ไง แล้วมันจะไปไหนต่อล่ะ มันไม่มีเหตุ ไม่มีน้ำหนักร ไม่มีแรงโน้มถ่วง ไม่มีใดๆ ทั้งสิ้น แล้วมันจะไปไหนล่ะ มันก็คงที่ของมัน เห็นไหม

จิตนี้ไม่เคยตาย แต่เวลาทำที่สุดแห่งทุกข์แล้ว นิพพานก็คงที่ตลอดไป แต่คงที่อย่างไร คงที่แบบไม่มี ถ้ามีเป็นอัตตา มีเป็นตัวตน มีเป็นภพ ที่ไหนมีความรู้สึก ที่นั่นมีภพ ที่ไหนมีภพ กิเลสมันเกิดได้ มีภพนะ มีที่คิดที่ไหนดู้อันมันเกิด มีภพ มีสิ่งมีชีวิต แต่ถ้าทำลายๆ ทำลายอย่างนี้

นี่พูดถึงว่าไปวัด พระพุทธศาสนาถึงประเสริฐไฉน เวลาเราเกิดเป็นมนุษย์ เรามีอำนาจ
วาสนาได้นับถือศาสนาพุทธ แต่ศาสนาพุทธสอนทาน ศีล ภาวนา ระดับของท่านก็เที่ยงกันเกือบ
เป็นเกือบตายแล้ว ทำบุญอันนั้นดีกว่านี้ อันนี้ดีกว่านั้นนะ เที่ยงกัน ๕ ชาติไม่จบ แล้วจะนับถือ
ศีลอีกทีหนึ่ง พอศีล เกิดปัญญาขึ้นมาอีก เกิดอีกร้อยชาติมันยังไม่รู้จักศาสนาพุทธเลย เอวัง